

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โดยเหตุที่จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพพื้นที่เป็นแอ่งกระทะ โดยล้อมรอบด้วยภูเขาสูง สภาพพื้นที่ดังกล่าว ทำให้อากาศในแอ่งเมืองเชียงใหม่แห้งและเคลื่อนไวน้อยมาก ดังนั้นเมื่อเกิดการเผาป่าไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตาม จะส่งผลให้เกิดหมอกควันปกคลุมอยู่เป็นบริเวณกว้าง ซึ่งหมอกควันดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเกิดโรคระบบทางเดินหายใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

การเกิดของหมอกควันนั้นมีสาเหตุหลายประการ ซึ่งสาเหตุเหล่านั้นมีลักษณะเป็นองค์ประกอบรวมของปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน สาเหตุบางสาเหตุก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้โดยเป็นปัจจัยภายนอกและเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น เกิดจากความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่ปกคลุมพื้นที่ภาคเหนือของไทยจึงทำให้หมอกควันไม่สามารถลอยตัวขึ้นสูงได้ แต่สาเหตุสำคัญ ๆ ที่สามารถจัดการได้นั้นจะเป็นผลจากพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ การเผาป่า การเผาในที่โล่ง และพฤติกรรมในเมืองที่สร้างมลภาวะ เช่น การเผาขยะ การปล่อยควันเสียจากรถยนต์และโรงงาน เป็นต้น

ผลของการเกิดปัญหาวิกฤตหมอกควันขึ้น ในเมืองเชียงใหม่ นั้นได้สร้างปัญหาโดยตรงและโดยอ้อมอย่างมากมาต่อประชาชนในจังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่

1) **ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน** จากรายงานของ International Agency for Research on Cancer ระบุว่าในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2537 เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่ที่มีผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งปอดมากที่สุดของประเทศไทย และข้อมูลจากสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ป่วยนอกด้วยโรคทางเดินหายใจในจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวน 804,173 หรือร้อยละ 53 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด ตัวเลขนี้เพิ่มจากจำนวนผู้ป่วยนอกด้วยโรคทางเดินหายใจในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งมีจำนวน 487,213 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33 ของประชากรทั้งจังหวัด (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง และคณะ, 2548: 1-1)

2) **ปัญหาต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว** เนื่องจากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนมีรายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและนักท่องเที่ยวในประเทศ การเกิดมลพิษทางอากาศจะเป็นอุปสรรคอันใหญ่หลวงที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้ามาเยือน ปัญหาหมอกควันส่วนใหญ่จะเกิดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม (ภายหลังการเก็บเกี่ยว) ซึ่งช่วงเวลา

ดังกล่าวเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน การเกิดมลพิษทางอากาศจึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนใจไปท่องเที่ยวยังที่อื่น รายได้ของคนเชียงใหม่จะลดลงอย่างมาก

3) ปัญหาต่อวิถีทัศน์ของการเดินทาง ในขณะที่เกิดหมอกควันนั้นความสามารถในการมองเห็นระยะไกลจะลดลง การคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศจะมีปัญหามาก เพราะไม่สามารถมองเห็นเส้นทางหรือสนามบินได้ จะเป็นเหตุให้ ที่เครื่องบินไม่สามารถลงจอดได้ตามที่ต้องการรวมทั้งโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุย่อมมีมาก และทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

4) ปัญหาความร้อน การเกิดหมอกควันนั้นมีสาเหตุหลัก ๆ เกิดจากการเผาป่า การเผาขยะ การเผาวัสดุเหลือใช้ของบ้านเรือน/การทำเกษตรกรรม และการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งความร้อน อุณหภูมิที่สูงขึ้นนอกจากทำให้ความสบายของประชาชนลดลงแล้วสิ่งที่ตามมา คือ เกือบทุกครัวเรือนจำเป็นต้องติดตั้งเครื่องปรับอากาศเพราะนอกจากจะช่วยสร้างความเย็นแล้วยังเป็นการหลบเลี่ยงมลพิษทางอากาศ บางบ้านยังมีการติดตั้งเครื่องฟอกอากาศด้วย การใช้เครื่องปรับอากาศและเครื่องฟอกอากาศเหล่านี้ ส่งผลให้มีการใช้พลังงานเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นในทุกปี หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกควันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ต่างระดมความคิดและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาหมอกควัน ถึงแม้หน่วยงานต่าง ๆ จะร่วมมือกันในการแก้ปัญหาวิกฤตหมอกควันด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่ การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกษตรอินทรีย์ปลอดการเผา การนำขยะมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า จัดโครงการรณรงค์ให้ประชาชนงดการเผาในที่โล่ง ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามสภาพปัญหาวิกฤตหมอกควันในจังหวัดเชียงใหม่ยังคงทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และประชาชนในบางพื้นที่ยังคงเผาเศษใบไม้ ขยะ และเศษพืชผักจากการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาการนำเทคโนโลยีและวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปเผยแพร่แก่ชุมชนบางประการนั้นไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างกันทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและชุมชนของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการแก้ปัญหาหรือการนำเทคโนโลยีไปใช้จึงประสบผลสำเร็จในบางพื้นที่เท่านั้น และถึงแม้ประชาชนในพื้นที่จะตระหนักถึงปัญหาและต้องการงดพฤติกรรมเผา แต่เศษพืชบางชนิด ประชาชน ชุมชน หรือหน่วยงานบางหน่วยงานก็ไม่สามารถหาทางออกในการกำจัดหรือนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ เช่น กิ่งไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องบดขนาดใหญ่ที่มีราคาสูง หน่วยงานท้องถิ่น ประชาชน ไม่สามารถที่จะจัดซื้อเองได้ และการดำเนินงานบางอย่างเช่น ทำปุ๋ยอินทรีย์จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เข้าไปให้ความรู้และสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

การแก้ปัญหาวิกฤตหมอกควันโดยการเผยแพร่ต้นแบบและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้สำหรับในแต่ละพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถนำวิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้เพื่อลดการเผาทุกประเภทได้เอง อันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันในจังหวัดเชียงใหม่มีผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. คัดเลือกชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาวิกฤตหมอกควันสูง และเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ โดยพิจารณาจากความเข้มแข็งของเครือข่ายภายในชุมชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อย่างน้อย 50 แห่ง

2. ศึกษาและเสนอรูปแบบทางเลือกแก่เกษตรกรรวมถึงประชาชนในชุมชน ว่าภายหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลทางเกษตรแล้วมีรูปแบบทางเลือกในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการกับพื้นที่อย่างไร และเสนอรูปแบบทางเลือกแก่ประชาชนในการจัดการวัสดุเหลือใช้ที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตหมอกควัน

3. จัดหาอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเทคโนโลยีที่เลือกใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการมาประยุกต์ให้เข้ากับแต่ละชุมชนตำบล หมู่บ้านในพื้นที่ตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือก พัฒนาหน่วยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี และจัดหาอุปกรณ์และครุภัณฑ์ประกอบกิจกรรมการสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ และการทำ Focus Group ในการสาธิตกิจกรรมการดำเนินงานตามรูปแบบทางเลือกสำหรับเทคโนโลยีแต่ละแบบประจำหน่วยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้และวิธีปฏิบัติในการนำอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเทคโนโลยีที่เลือกใช้ในการลดปริมาณหมอกควันแก่ชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ ในกลุ่มเป้าหมายจำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน ประกอบด้วยเยาวชนไม่น้อยกว่า 600 คน และผู้นำชุมชนไม่น้อยกว่า 400 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการ

5. จัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควัน โดยถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และนำเสนอระบบการบริหารจัดการแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โครงการเกิดความยั่งยืน (sustainability)

1.3 กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ

1.3.1 ขอบเขตงาน

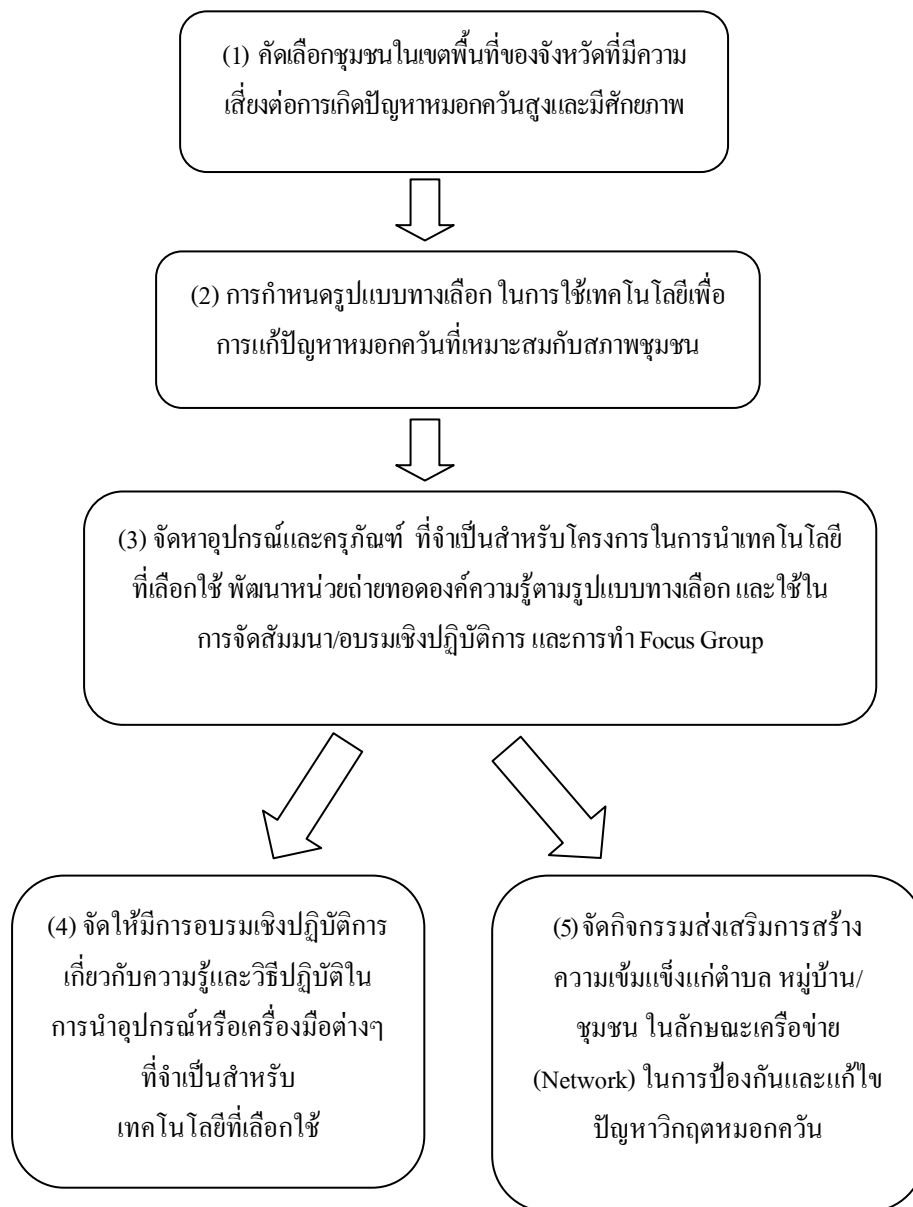
1) คัดเลือกชุมชนในเขตพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาวิกฤตหมอกควันสูง และเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ โดยพิจารณาจากความเข้มแข็งของเครือข่ายภายในชุมชน และความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ อย่างน้อย 50 แห่ง ใน 25 อำเภอ (รวมอำเภอกัลยาณิวัฒนาที่จะตั้งใหม่) โดยใช้ข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษและข้อมูลดาวเทียมภูมิสารสนเทศ ประกอบการพิจารณาคัดเลือก

2) ศึกษาและเสนอรูปแบบทางเลือกแก่เกษตรกรรวมถึงประชาชนในชุมชน ว่าภายหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลทางเกษตรแล้วมีรูปแบบทางเลือกในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการกับพื้นที่อย่างไร และเสนอรูปแบบทางเลือกแก่ประชาชนในการจัดการวัสดุเหลือใช้ที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตหมอกควัน

3) จัดหาอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับโครงการในการนำเทคโนโลยีที่เลือกใช้ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาประยุกต์ให้เข้ากับแต่ละตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน ในพื้นที่ตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือก และพัฒนาหน่วยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี โดยครุภัณฑ์สำหรับโครงการจะประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรก ได้แก่ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ ประกอบกิจกรรมการสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ และการทำ Focus Group ในการสาธิตกิจกรรมการดำเนินงานตามรูปแบบทางเลือกสำหรับเทคโนโลยีแต่ละแบบ ประจำหน่วยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนที่สอง ได้แก่ อุปกรณ์และครุภัณฑ์สำหรับหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่ ที่จะนำรูปแบบทางเลือกและเทคโนโลยีแต่ละรูปแบบไปเผยแพร่และสาธิตในชุมชนพื้นที่ตัวอย่าง ซึ่งอุปกรณ์และครุภัณฑ์บางส่วนที่ใช้ในโครงการอาจจะพิจารณาขอให้ไว้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจังหวัดเชียงใหม่จะร่วมกันพิจารณาถึงความเหมาะสมเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้โครงการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในการแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควัน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้การแก้ไขปัญหา มลภาวะหมอกควันในชุมชนเกิดความยั่งยืน

4) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้และวิธีปฏิบัติในการนำอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเทคโนโลยีที่เลือกใช้ในการลดปริมาณหมอกควันแก่ชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ ในกลุ่มเป้าหมายจำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน ประกอบด้วยเยาวชนไม่น้อยกว่า 600 คน และผู้นำชุมชนไม่น้อยกว่า 400 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการ

5) จัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ได้แก่ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควัน โดยถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี และนำเสนอระบบการบริหารจัดการแก้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้โครงการดังกล่าวเกิดความยั่งยืน (Sustainability) ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน มีแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหาหมอกควันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และดำเนินกิจกรรมตามแผนฯ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน ตัวอย่างตามโครงการฯ มีการทำงานในลักษณะเป็นเครือข่าย (Network) และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับศึกษาเรียนรู้ให้กับชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง

รูปที่ 1.1 แผนผัง (Flow Chart) ของโครงการ

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านที่ได้คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาวิกฤตหมอกควันทุกอำเภอ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด และภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.4 เป้าหมายโครงการ

การดำเนินโครงการเมื่อเสร็จสิ้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการดังนี้

1. จังหวัดเชียงใหม่มีตำบล หมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบที่เป็นแหล่งเรียนรู้การป้องกันแก้ไขปัญหาหมอกควัน จำนวนไม่น้อยกว่า 50 แห่ง สำหรับเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้การแก้ไขปัญหาหมอกควันให้แก่ หมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่
2. จังหวัดเชียงใหม่มีแนวทาง หรือรูปแบบทางเลือกสำหรับประชาชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาหมอกควันที่หลากหลาย ทำให้หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้หลากหลายและเหมาะสมต่อชุมชนของตนเอง
3. ตำบล หมู่บ้านในชุมชนมีความพร้อมด้านบุคลากร ในการแก้ไขปัญหาหมอกควันในพื้นที่ ซึ่งเสริมสร้างชุมชนให้มีศักยภาพและความพร้อมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เกิดเครือข่ายชุมชนระดับตำบล หมู่บ้านที่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ตัวอย่าง

1.5 นิยามศัพท์ในการศึกษา

ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีการแสดงเจตนาร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายใด ๆ อาทิ เช่น เป้าหมายในการจัดการดูแลตนเองทั้งด้านชีวิตความเป็นอยู่ทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการทั้งที่เป็นทางการ และไม่ใชเป็นทางการ

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ถิ่นที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่งที่หรือเครือข่ายความรู้ และความชำนาญเฉพาะด้านอันอาจจะเป็นคน พื้นที่ หรือสถานที่ในชุมชน องค์กร หรือหมู่บ้านให้คนทั่วไปสามารถใช้เป็นแหล่งในการศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจ โดยแหล่งเรียนรู้อาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้จะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

โฉนดชุมชน หมายถึง หนังสืออนุญาตให้ชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของชุมชน ซึ่งชุมชนมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

ป่าชุมชน หมายถึง ที่ดิน และ/หรือ ที่ดินป่าไม้ที่ชุมชนได้ดำเนินการหรือได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้ดำเนินการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ จัดการกิจการงานด้านป่าไม้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

เขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หมายถึง ป่าที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่า พ.ศ. 2481 ประกาศว่าเป็นป่าสงวนและป่าคุ้มครอง ส่วนป่าสงวน อีกกรณีหนึ่งเป็นป่าซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงให้เป็นป่าสงวน โดยพิจารณาจากความจำเป็นเพื่อการรักษาสภาพป่าไม้ ของป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น และในกฎกระทรวงดังกล่าวจะต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตของป่าสงวนไว้ด้วย อีกทั้งเมื่อประกาศแล้ว ต้องปิดประกาศสำเนากฎกระทรวงไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และในหมู่บ้านในเขตที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนทราบ

เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย หมายถึง ป่าที่ประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองป่าไม้ ทัศนียภาพตามกฎหมาย (พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ, พ.ร.บ. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า) ห้ามบุคคลเข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต

รูปแบบทางเลือก หมายถึง ทางเลือกที่ได้จากผลการศึกษาเพื่อเป็นข้อเสนอในการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาการเผา และปัญหาหมอกควันสำหรับชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นทางเลือกที่อาศัยเครื่องมือเครื่องจักร กระบวนการของชุมชน นโยบายของรัฐ อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างประกอบกันเป็นรูปแบบทางเลือกสำหรับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ประชาชน และเยาวชน ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ร่วมกัน โดยทุกคนและทุกฝ่ายต่างก็ตระหนักว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งในการแก้ไขแต่ต้องอาศัยทุก ๆ ฝ่ายร่วมมือกันในการจัดการจึงจะประสบผลสำเร็จ

เครือข่าย หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มคน หรือชุมชนเพื่อเป้าหมายเฉพาะ โดยมีการประสานงานที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีกลุ่ม

สมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มีการติดต่อร่วมกันทำกิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันเคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ

เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมมีการทำกิจกรรมร่วมกันบนอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของเว็บไซต์มีการเผยแพร่ออกไปเรื่อย ๆ เป็นรูปแบบของการสื่อสารข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต